

Snurr på hjulen

Nu väljer de fram längs gatorna – en länge uppdämd vårflod av cyklister. För varje år blir de fler och trendigare. Valet av cykel handlar alltmer om identitet, inser Två dagar på utflykt i stans trampande subkulturer.

Utflykten kan bara börja på ett ställe: Veloform i Majorna – verkstad, butik och fritidsgård för cykelentusiaster. Bland hopvikbara cyklar, träfälgar, antika lädersadlar och liggecyklar sitter dagens första gäster och dricker kaffe.

- Jaha, vill ni prata cykeltrender... då är det lika bra att vi hämtar två stolar till, säger butiksägaren Anders Jansson.

En ansenlig del av lokalen tas upp av ett fikabord med soffa och stolar kring.

- Det är kanske inte så effektivt men jag tror att det fyller en funktion. Det händer att folk kommer en lördagsförmiddag och fortfarande är kvar en timme efter stängning, djupt uppslukade i samtal om cyklar, förklarar han.

Susanne Haagensen sitter bekvämt tillbakalutad och virkar. Hon tillhör Kometklubben, en cykelklubb som inte är i första hand sportig. Förutom sociala cykelturer ordnar de Göteborgs cykelfilmfestival, cykel-polo och så kallat roller race.

- Det är dueller i att trampa en kilometer så fort som möjligt på två cyklar som är fastsatta på rullar. Den som vinner går vidare. Gärna med livemusik till, det är väldigt bra underhållning!

Hela tiden kliver nya cykelpersonligheter in genom dörren på Veloform. Två killar med små skärmmössor och sneakers parkerar sina fixed gear-cyklar utanför skyltfönstret. "Fixies" utan växlar där pedalerna snurrar med hjulen har varit det hetaste bland stilmedvetet cykelfolk de senaste åren. Anders Jansson i sin rutiga flanellskjorta blev ett nav för fixiekulturen eftersom han var bland de första som byggde deras hjul. Men det är redan lite passé för honom.

- Det som kommer stort nu är cross, grova landsvägscyklar. Men den stora trenden är cykling över huvud taget. Bilens dagar är nog räknade.

I Nishikis cykelfabrik på Hisingen luktar det mer gummi än kaffe. Försäljningschef Rickard Ölander håller med om att det har skett en cykelexplosion de senaste åren, i miljötankets, träningshetsens och lågkonjunktorens spår. Helt nya slags människor har dykt upp i butikerna.

- För sex år sen fanns det nog inte på världskartan att en 60-årig dam skulle vilja ha en hybrid men det kommer fler och fler.

Hybridcykeln är en mix av 80-talets racer med lövtunna däck och 90-talets mountainbikemonster. Den är väl anpassad för pendlarcyklister, en grupp som har vuxit sig stor under 2000-talet.

I cykelboomens tid har det också blivit viktigare att markera vilken sorts cyklist man är, enligt Rickard Ölander.

- Förr kunde folk vara noga med jackor och handväskor men cykla på vad som helst, men så är det inte längre.

Cykeln har blivit mer av en statusmarkör och ska stämma överens med resten av stilen.

- Det har blivit väldigt designkänsligt. Vi lägger mycket mer tid på design nu än för fem år sedan.

Rickard Ölander och hans kollegor har alla tentakler ute för att känna av tendenser, i till exempel bil- och klädbranschen. Till skillnad från i andra branscher är cykeltrenderna inte helt internationella. Många länder kör sina egna race utifrån terräng, avstånd och väder. Norden är ganska enhetligt, med Danmark i fronten och Finland släpande efter.

Förra årets vita färg är fortfarande het men de flesta nya cyklar är ändå svarta eller grå i de övre prisklasserna. På några cyklar har märket fått färg eller klottrat typsnitt men längre än så vågar ingen sticka ut. Skrikiga färger andas billighet. Vid utgången står värstingmodellen och glänser i silvergrått, med en diskret prislapp på 70 000. - Den köps mest av elitmotionärer och tävlingscyklister. För de flesta pendlare verkar 10 000 vara smärtgränsen, säger Rickard Ölander.

När cykeln börjar konkurrera på allvar med bilen blir 10 000 överkomligt, menar Isidor Johansson som är butikschef för Sportson på Vasagatan, stans pendlarhak. - Jag vet många som har sålt ena bilen och köpt en lite dyrare cykel istället. Folk som aldrig hade kunnat tänka sig det för några år sen. Han har haft en mycket lugn vinter, även om fler och fler anpassar sig till cykling under arktiska villkor och försäljningen av dubbdäck fördubblas varje år. Men nu när det sista gruset är bortsopat kommer rusningen. 50-plussarna rusar efter elcyklar, studenterna efter cruisercyklar, reklamsnubbarna efter fixies eller kanske lite i smyg: footies. Footies ser ut som en fixie men har fotbroms och trampor som inte snurrar med hjulet – för den som vill ha stilen men egentligen en helt vanlig cykel.

NOTISER:

Göteborg vill bli en cyklande kommun

Var tionde resa i Göteborg görs på cykel och kommunen jobbar på att det ska bli fler. De 46 milerna med cykelbanor ska bli 8 kilometer längre under 2010. Flera stadsdelar ordnar cykelservicekvällar och kommunen utbildar resecoacher. En resecoach ska hjälpa sina kollegor att hitta pendlingsmöjligheter utan bil och hjälpa varandra att hålla ut med cyklandet även de tunga regndagarna. De senaste tio åren har många företag börjat stödja sina anställdas cyklande eftersom det förbättrar hälsa och punktlighet.

Före första varturen

- *Tvätta cykeln*

En välanvänd cykel ska helst tvättas en gång i månaden för att växlar och bromsar ska hålla i längden. Kör med hink, svamp och diskborste. Sprutande vatten är ingen bra idé eftersom det kan tränga in och skada lagren. Använd någon form av avfettningsmedel om cykeln är oljig.

- *Kolla bromsarna*

Bromsklossarna kan behöva bytas några gånger per år om du cyklar hela året.

- *Smörj kedjan*

Jo, man vet ju att man ska. Men det gäller att göra det också – en gång i månaden under sommarhalvåret och helst dubbelt så ofta på vintern. För den som vill vara helt fossilbränslefri går det bra att både göra rent och smörja med vanlig olivolja. En gammal tandborste och tidningspapper funkar för rengöring.

- *Pumpa däcken*

Med välpumpade däck rullar cykeln lättare och det blir mindre risk för punktering. Om cykeln fortfarande känns slö efter att du har pumpat och smörjt kedjan är det dags att byta kedja.

Reseplanerare med finesser

På kommunens hemsida finns en prima reseplanerare för cykelturer. Den räknar inte bara ut sträckan och hur lång tid det tar, utan även kaloriåtgång och andel cykelväg. Dessutom kan man välja på trevligaste eller snabbaste väg. Gå in på goteborg.se, välj Resor & trafik och sedan Cykel.

Söndagsutflykt

På stigoteket.se finns tips på ungefär hur många cykelutflykter och rundor som helst i Västra Götaland. Om du vill komma långt från stan går det bra att ta cykeln på Kungsbacka- och Alingsåspendeln, Bohuståget och Kinnekullebanan för 30 pix. Eller cykla så långt bort du orkar och ta tåget hem.

En tiondel...

...är risken för livshotande skallskador för cyklister med hjälm jämfört med utan hjälm. Detta drabbar i snitt fem cyklister per år i Göteborg, enligt Trafikskaderegistret på Sahlgrenska (2000-2006).

Ett ekonomiskt under

Omkring 700 kronor per år kostar det att cykla, inklusive inköp av en cykel för 6000, om man cyklar 200-300 mil per år och gör småreparationer själv. Det räcker till 15-20 mil med bil, alla kostnader inräknade.

TYPER:

Fixien:

Fixed gear-cykleln är en slags urcykel. Pedalerna snurrar hela tiden med hjulets rörelser så cyklarna saknar både växlar och oftast bromsar. Det enda sättet att bromsa är att hålla låsa tramporna och sladda. Fixies blev populära bland cykelbudnen i New York på 1980-talet eftersom de är lätta att bära på axeln om det behövs och går sällan sönder. På längre sträckor är de egentligen inte så praktiska, men ack så coola. Åtminstone enligt stilmedvetna hipsters. Den typiska fixiecyklisten är en kille i 30-årsåldern som jobbar på reklambyrå. De avskalade cyklarna verkar väcka samma känslor hos dem som en liten vit Mac. Sedan de första dök upp i Sverige i slutet av 90-talet har dock fixiekulturen breddats och numera finns det till och med folk över 50 som cyklar fixed gear.

För de stora cykelkedjorna är trenden inte så lönsam eftersom fixiecyklisterna ofta plockar ihop sina egna cyklar och byter delar över nätet.

Namn: Susann Haagensen

Ålder: 28

Yrke: Kock

Cykel: Ramen är Bare Knuckle men det är ett hopplock. Jag har fem cyklar men fixien har blivit favorit senaste året. Jag cyklar med den till jobbet och överallt.

Mil i veckan: Med jobbpendlingen blir det runt 10 men ibland kör vi långturer på 10 mil så det varierar.

Vintercykling: Jag gav upp strax innan jul när det blev för mycket snö. Men jag skäms lite för det. Jag har en vinterfixie med dubbar också men det är svårt när cykelbanorna inte plogas.

Nördigaste cykelpryl: Kanske min samling på 14 cykelkepsar... och en hemmagjord nakenkalender med cykeltema som jag fick av mina klubbkompisar.

Vanliga fördomar: Att vi bara är posörer som mest går runt och leder cykeln som en accessoar. Det finns många nidsbilder. Jag är nog inte så mycket hipster, mest en cykelnörd som älskar att cykla. "Att cykla på en cykel utan växlar – det är ju bara dumt" säger folk. Och det ligger väl nåt i det men det är kul! När man vant sig kan det nästan kännas konstigt med vanligt frihjul.

Motto: "Put the fun between your legs". Eller kanske "My bike takes me to places that school never could."

Pendlaren

Cykelpendlarna är en bred och växande skara. Man ser dem svischa förbi som ett grått streck i rusningstid med blicken långt i fjärran. Vissa av dem verkar få ut en särskild tillfredsställelse av att cykla i de bistraste väderlekar, när de kan kliva in på kontoret och skaka av sig snöslasket inför storögda kollegor. Marknaden för allväderscyklister har vuxit stadigt, med dubbdäck, vattentäta skofodral och kraftiga strålkastare. Många av pendlarna njuter av cyklingen men har också en mycket praktisk syn på cykeln. Den ska fungera och det är inget självändamål att umgås med den på fritiden.

Namn: Jana Moldanová

Ålder: 45

Yrke: Miljöforskare på Svenska miljöinstitutet.

Cykel: Hybridracer, Nishiki.

Mil i veckan: 6-8. Pendlar från Sävedalen till jobbet i centrum.

Cyklar för att: Det blir en skön avkoppling, man kan tänka på andra saker än jobbet och hemmet. Jag gillar också att svischa förbi bilköer. På mitt jobb är det mer norm att cykla än att åka bil.

Vintercykling: Jag brukar cykla om vintern men den här vintern gav jag upp en månad när det blev för isigt.

Nördigaste cykelpryl: En cykelbox på pakethållaren där har jag ombyte, handväska och ryggsäck med dator. Men annars är jag inte så förtjust i prylar.

Vanliga fördomar: Att vi är helt galna som cyklar om vintern. Men jag har aldrig förstått det där att det skulle bli för kallt för att cykla. Folk åker ju längdskidor när det är kallt, det är väl bara att ta på sig lika varma kläder?

Motto: Nyttigt, skönt och billigt.

Landsvägscyklisten

Det finns olika nivåer av landsvägsmotionärer. Från de som bara drömmer om Vätternrundan till den växande skaran av "randonörer", långdistanscyklare som hellre kör Vänern runt. Göteborgs randonörer har redan kört sitt uppvärmningslopp på 20 mil och ökar sedan successivt under säsongen tills loppen blir över 100 mil. Många randonörer är lite äldre eftersom det krävs tålamod för att hålla ut och spara

på krafterna. De sätter en stor ära i att hålla cykeln i perfekt skick och klara sig själva genom ösregn, mörker och tekniska sammanbrott. Viktig utrustning är eltejp, antiseptisk salva mot skavsår i rumpan och en aluminiumfilt för att kunna vila när man börjar få hallucinationer.

Namn: Bege Olsson

Ålder: 63

Yrke: Pensionerad civilingenjör. Randonör sedan 1990.

Cykel: TREK 5500, med kolfiberram och 30 växlar. Plus tre cyklar till hemma.

Mil i veckan: Under sommarhalvåret i snitt omkring 30.

Cyklar för: Frihetskänslan, naturupplevelserna och alla dofter.

Vintercykling: Gjorde uppehåll december-februari. Jag vill inte riskera skador.

Nördigaste cykelpryl: Elektriska växelsystem och aerodynamiska fälgar.

Jobbigaste cykeltur: 120 mil i Frankrike, varav 60 i ösregn. Alla sovställen var överfulla, man fick bara lägga sig på marken och sova. Då är det en stark upplevelse att fortsätta och inte ge upp.

Vanliga fördomar: Att vi inte är riktiga cyklister eftersom vi cyklar lite långsammare. Men vi kör långt! Många tror nog också att vi är asociala typer men vi har ofta intressanta samtal och mycket roligt längs vägen.

Motto: Koppla av, njut av stunden.

Downhillcyklisten:

Många av downhill-åkarna är skidåkare som har tröttnat på att vänta på snön och tar cykeln nerför backarna istället. Helst vill de ha lift och några rejäla hopp längs sina stigar. Bara att se dem är en halsbrytande upplevelse men det finns också ganska milda nybörjarbackar. Om man vill spana in downhill-åkare eller testa själv kring Göteborg är det Vallåsens Bikepark vid Laholm och Ale Bikepark som gäller.

De typiska åkarna går i baggykläder och skulle lätt kunna tas för surfare om det inte vore för de vita knäna och låren, där skydden har stoppat solen. Ett annat kännetecken är skrubbsåren. Men sporten sprids och breddas snabbt – i Åre studsar numera även barnfamiljer nerför backarna om sommaren.

Själva cyklarna är lätta att känna igen, de är som biffiga mountainbikes. Allt är större, grövre och dyrare.

Namn: Elisabeth Engström

Ålder: 31

Yrke: Systemutvecklare

Cykel: Giant glory 00. Plus fyra till hemma.

Mil i veckan: Jag räknar inte mil men det blir nog 10-20 timmar cykelträning i veckan under sommarhalvåret.

Vintercykling: Det går ganska bra med lite snö men inte så mycket som det har varit den här vintern.

Cyklar för: Utmaningen. I downhill måste man både träna fysiskt och träna på att våga.

Nördigaste pryl: Alla små titanbultar och skruvar. Man byter gärna ut alla detaljer för att vinna några gram.

Vanliga fördomar: Att det är jättefarligt. Men det är inte mer skador än i andra idrotter. Det är som i skidåkning, man börjar ju inte i de svarta backarna.

Motto: Fokusera.

BMX-cyklisten

Ett säkert vårtecken är när BMX-are och skatere börjar hänga vid sina ramper. De lever fredligt sida vid sida som ganska softa snubbar (och ett växande antal snubbor) med stora skjortor och t-shirts. BMX-arna skiljer ut sig genom sina ganska tajta byxor. De hade gärna haft något mer hip hop-baggy men då hade de fastnat i hjulen. Cyklisterna är oftast ganska unga men om kvällarna ses en och annan medelålders familjefar återvända till sina gamla ramper.

Cyklarna är små och strippade, utan växlar och dämpare. BMX är en subkultur som har ganska litet utbyte med andra cykelkulturer – de har egna tillverkare, egna märken och egna moden.

Namn: Jonas Franzén

Ålder: 22

Yrke: Pluggar utveckling av e-tjänster

Cykel: En lekcykel, en Simplebikes-ram med ihopplockade delar, och en tävlingscykel hemma som heter Formula.

Mil i veckan: Jag räknar inte mil men det blir kanske 10 timmars cykling i veckan. Om jag ska någonstans inom en mil tar jag cykeln.

Vintercykling: Lite inomhus i Gamlestans skatepark.

Cyklar för: hoppen, frihetskänslan och att nå OS i BMX-racing.

Nördigaste pryl: Vi försöker undvika prylar. Vi kapar ner allt som går istället.

Vanliga fördomar: Att det bara är en leksport men det är också en elitidrott och OS-gren numera.

Motto: Live to ride – ride to live (tatuerat på armen).

Vardagscyklisten:

Vardagscyklisterna tar cykeln dit de ska och funderar inte så mycket på sin identitet som cyklister. De kan känna starkt för sin cykel men det finns några kännetecken som tydligt skiljer dem från till exempel pendlaren. De har inga särskilda cykelkläder och de kör sig normalt inte så svettiga att de behöver byta om. Den äldre generationen vardagscyklisterna sitter gärna upprätt och betraktar omvärlden med upphöjt lugn. Ett annat klassiskt attribut är cykelkorg, gärna med en matkasse i.

Vardagscyklisterna är ett förvånansvärt segt släkte. I det kalldimmiga vintergloppet, när många racercyklisterna har lagt triksåerna i garderoben för länge sedan, stretar vardagscyklisterna ofta vidare på sina knarrande cyklar.

Namn: Ann-Christin Brunell Ung

Ålder: 59

Yrke: Sekreterare på Göteborgs tingsrätt

Cykel: En femväxlad Crescent damcykel. Jag hade en cykel med många växlar ett tag men det stressade mig. Det blev liksom inte riktigt okej att gå i backar då.

Mil i veckan: Det vet jag verkligen inte. Jag har en knapp kvart till jobbet och sen gör jag många av mina ärenden med cykel.

Vintercykling: Nej, då promenerar jag.

Cyklar för: Friheten. För att det är bekvämt och går fort inom stan. Jag kan tillåta mig att vara impulsiv och göra spontana avstickare.

Nördigaste cykelpryl: Ingenting tror jag... ett extra lås.

Vanliga fördomar: Lite mer proffsiga cyklister kan nog se mig som en väglus, ett hinder för dem. Jag känner mig ofta i vägen i rusningstrafiken till exempel i allén på Vasagatan, när otåliga medcyklister kör upp alldeles i baken.

Motto: Cykling ska vara lätt och bekvämt, inte något projekt.